

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

એમ. ટી. ખાન અને અન્યો

વિરુદ્ધ

આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર અને અન્યો

જાન્યુઆરી ૫, ૨૦૦૪

(માનનીય મુખ્ય ન્યાયમુર્તિ શ્રી વી. એન. ખરે, અને માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી

એસ. બી. સિંહા]

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦; અનુચ્છેદ ૧૬૨, ૧૬૫ અને ૩૬૭:

રાજ્ય દ્વારા વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક-લેખિત પડકાર અરજીને ઉચ્ચ અદાલતે ફગાવી દીધી હતી કે બંધારણની કલમ ૩૬૭ અને સામાન્ય કલમો અધિનિયમની કલમ ૧૩ ને ધ્યાનમાં રાખીને, મહાધિવક્તાની નિમણૂક માટેની જોગવાઈઓમાં એકવચનમાં બહુવચનનો સમાવેશ થશે-એવી ધારણા કરી શકાતી નથી કે વધારાના મહાધિવક્તા/મહાધિવક્તાઓ બંધારણીય કાર્યો

કરશે-અપીલ પર, યોજાયેલ:રાજ્ય, તેની કાર્યકારી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, તેની પસંદગીના વકીલોની નિમણૂક કરવા માટે સક્ષમ છે કારણ કે તે કાનૂની કાર્યવાહીમાં તેનો બચાવ કરવા માટે પર્યાપ્ત માને છે-રાજ્ય તેમને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેટલું હોદ્દો પણ આપી શકે છે પરંતુ તેઓ બંધારણીય/વૈધાનિક કાર્યો કરવા માટે અધિકૃત ન હોઈ શકે-જો કે, રાજ્ય એકથી વધુ મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરી શક્યું ન હતું-કાયદાનું અર્થઘટન-શાબ્દિક અર્થઘટનનો સુવર્ણ નિયમ-દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩; એસ. એસ. ૨૪, ૨૫/સામાન્ય કલમો અધિનિયમ; કલમ ૧૩.

વહીવટી સત્તા અને બંધારણીય સત્તા વચ્ચેનો તફાવત

શબ્દો અને વાક્યો:

"જ્યાં સુધી સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી "-ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૭ ના સંદર્ભમાં અર્થ.

આ અપીલમાં જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું રાજ્ય પાસે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ની દ્રષ્ટિએ વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરવાની સત્તા/અધિકાર છે.

અપીલકર્તાઓ માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે અને તેથી તે કોઈપણ અર્થઘટન માટે ખુલ્લી નથી; કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૧૩ અને બંધારણની કલમ ૩૬૭ ની જોગવાઈને કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં લાગુ કરી શકાતી નથી; કે રાજ્ય દ્વારા બંધારણની કલમ ૧૬૫ હેઠળ વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક અધિકારક્ષેત્ર વગરની હતી; અને મહાધિવક્તાએ માત્ર બંધારણીય કાર્યો જ નહીં પણ વૈધાનિક કાર્યો પણ કરવા જરૂરી છે. પ્રતિવાદીઓ વતી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કામના બોજમાં વધારાને કારણે જરૂરી બની છે અને એકલા મહાધિવક્તા આટલા ભારે કામના ભારણને સંભાળી શકતા નથી; અને તે રાજ્ય વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરવાની સત્તા ધરાવે છે.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે ઠેરવ્યું કે: બંધારણની કલમ ૧૬૫ હેઠળની જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે રાજ્યના રાજ્યપાલ પાસે ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક કરવા માટે લાયક વ્યક્તિને મહાધિવક્તા તરીકે નિયુક્ત કરવાની સત્તા છે. આમ, બંધારણીય યોજના એ છે કે જ્યારે કોઈ બંધારણીય હોદ્દો તે માટે નિર્દિષ્ટ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા ભરવો જરૂરી હોય, ત્યારે તે એકલા જ તે હોદ્દો સાથે જોડાયેલી ફરજો અને કાર્યો કરશે, પછી ભલે તે બંધારણીય હોય કે વૈધાનિક. બંધારણ એવી કલ્પના કરતું નથી કે આવા કાર્યો એકથી વધુ વ્યક્તિ

દ્વારા કરવામાં આવે. મહાધિવક્તાની કચેરી એક જાહેર કાર્યાલય છે. તેને માત્ર વિધાનસભાના ગૃહોને સંબોધવાનો જ અધિકાર નથી, પરંતુ અન્ય વૈધાનિક કાર્યો પણ કરવા જરૂરી છે. આવા જાહેર કાર્યો બંધારણીય હોદ્દાના ધારક દ્વારા તેના કદને ધ્યાનમાં રાખીને અને રાજ્ય તેને આવી જવાબદારી આપવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કરવા જરૂરી છે.(૧૧૨-સી-૭)

૧.૨ એક વાદી તરીકે રાજ્ય સરકાર તેનો બચાવ કરવા માટે ગમે તેટલા વકીલોની નિમણૂક કરી શકે છે.રાજ્યને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવા કાયદાકીય વ્યાવસાયિકોને આ હોદ્દો આપવા પર પ્રતિબંધ નથી.પરંતુ, રાજ્ય એકથી વધુ મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરી શકતું નથી.(૧૨૨-એચ)

૧.૩. ઉચ્ચ અદાલતોએ વિવાદિત ચુકાદા સહિત તેમના વિવિધ નિર્ણયોમાં એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી છે કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૧૩ અને ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૭ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એકવચનમાં બહુવચનનો સમાવેશ થશે.ઉચ્ચ અદાલતોએ એક ભૂલ કરી કારણ કે તેઓ બંધારણની કલમ ૩૬૭ માં આવતા નિર્ણાયક શબ્દોને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા "જ્યાં સુધી સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય".તે કાયદાનો સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે બંધારણની જોગવાઈઓનો અર્થ તેમાં વપરાયેલી અભિવ્યક્તિઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવશે.બંધારણના

અર્થઘટનનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થશે જ્યારે તેમાં સમાવિષ્ટ અભિવ્યક્તિઓ અસ્પષ્ટ, અનિશ્ચિત અને અસ્પષ્ટ તેમજ એકથી વધુ અર્થ આપવામાં સક્ષમ હોય.બંધારણના શાબ્દિક અર્થઘટનનો આશરો લેવો જોઈએ.જો શાબ્દિક અર્થઘટનના સુવર્ણ નિયમને લાગુ કરવાથી, બંધારણીય યોજનાને અમલમાં મૂકવામાં કોઈ મુશ્કેલી ઊભી થતી નથી, તો કાયદાના અર્થઘટનના સિદ્ધાંતોને લાગુ કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.[૧૨૩-એ-ડી]

ગુરુદેવદત્ત વી. કે. એસ. એસ. મરિયાદિત અને અન્યો ઓ. આર. એસ. વી.મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્યો અન્ય, [૧૨૦૦] ૪ એસ. સી. સી. ૫૩૪ અને અન્યો બૈરામ કુમાવત વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો અન્ય, [૨૦૦૩] ૭ કલમ ૬૨૮ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.૫. એવું ન કહી શકાય કે એડિશનલ એડવોકેટ જનરલોની નિમણૂકો ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૨ હેઠળ રાજ્યની સત્તાના સ્ત્રોતમાં શોધી શકાતી નથી.હવે તે કાયદાનો સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે કાયદાની જોગવાઈનો ઉલ્લેખ ન કરવો અથવા ખોટો ઉલ્લેખ કરવો એ આદેશને અમાન્ય ઠેરવતો નથી, જો તે જોવા મળે કે તેના માટે કોઈ સત્તા અસ્તિત્વમાં છે.[૧૨૪-ડી]

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. ખગન સિંહ. AIR (૧૯૯૨) **SC** ૧૫૩૫ અને અન્યો કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ કૃષ્ણાજી શ્રીનિવાસ કુલકર્ણી અને અન્યો અન્ય,

[૧૯૯૪] ર **SCC** પપટ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧.૬. સરકાર દ્વારા કાનૂની વ્યવસાયીની નિમણૂકને લગતી બાબત કાયદાનો વિષય હોઈ શકે છે.રાજ્ય ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૪ અને ૨૫ની જોગવાઈઓમાં સુધારો કરીને લોકોની નિમણૂકને નિયંત્રિત કરતો કાયદો બનાવી શકે છે.

ફરિયાદી અથવા વધારાના સરકારી વકીલ. આ પ્રકારનો કાયદો રાજ્યના અન્ય વકીલોની નિમણૂકના નિયમન માટે પણ બનાવી શકાય છે.આ માટે કોઈ કાયદાની ગેરહાજરીમાં, વિવિધ રાજ્યોએ વહીવટી સૂચનાઓ આપી છે.આમ, ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૨ હેઠળ રાજ્ય તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, તેની પસંદગીના વકીલની નિમણૂક કરવા અને તેને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવી રીતે નિયુક્ત કરવા માટે સક્ષમ છે.એકવાર એવું માનવામાં આવે છે કે આવી વ્યક્તિઓ જેમને તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે.

વધારાના મહાધિવક્તાઓ કોઈપણ બંધારણીય અથવા વૈધાનિક કાર્યો કરવા માટે અધિકૃત નથી, નિર્વિવાદપણે આવી નિમણૂક રાજ્ય દ્વારા તેની વહીવટી શક્તિનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવવું જોઈએ, તેની બંધારણીય શક્તિનો ઉપયોગ કરીને નહીં.પરિણામે, આ રીતે નિયુક્ત વધારાના મહાધિવક્તા બંધારણીય યોજનામાં નથી અને બંધારણીય હોદ્દો ધરાવતા નથી.

[૧૨૪-એચ; ૧૨૫-એ-સી]

૧૯૯૮ ના ડબ્લ્યુ. પી. નંબર ૧૩૨૦૨ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના
૩૦.૪.૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે હરદેવ સિંહ અને સુશ્રી મધુ મૂલચંદાની.

પ્રતિવાદીઓ માટે સુધીર ચંદ્ર અને ગુંદુર પ્રભાકર.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

વી. એન. ખરે, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ. રજા આપવામાં આવી છે.

ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ની દ્રષ્ટિએ વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક
કરવાની રાજ્યની સત્તા એ આ અપીલમાં સામેલ મુખ્ય પ્રશ્ન છે જે ૧૯૯૮ની રિટ
પિટિશન No.૧૩૨૦૨ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા
૩૦.૪.૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે.

અહીં અપીલકર્તાઓએ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર દ્વારા વિવિધ આધારો પર બે
વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક પર સવાલ ઉઠાવતી ઉપરોક્ત રિટ અરજી
દાખલ કરી હતી. જોકે, ઉચ્ચ અદાલત અને અમારી સમક્ષ પણ અપીલકર્તાઓની
મુખ્ય દલીલ એ છે કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫માં એકથી વધુ
મહાધિવક્તાની નિમણૂકને ધ્યાનમાં રાખીને તેમાં વિચારણા કરવામાં આવી

નથી.

ઉચ્ચ અદાલતે આ દલીલને નકારી કાઢી હતી:(i) ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૭ અને સામાન્ય કલમ અધિનિયમ, ૧૮૯૭ની કલમ ૧૩ને ધ્યાનમાં રાખીને, મહાધિવક્તાની નિમણૂક માટેની એકવચન જોગવાઈમાં બહુવચનનો સમાવેશ થશે; (ii) રાજસ્થાન, જમ્મુ અને કાશ્મીર અને કેરળ રાજ્યોમાં વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરવામાં આવી છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યમાં વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કેમ ન કરી શકાય તેનું કોઈ કારણ નથી.; અને (૩) માત્ર વધારાના મહાધિવક્તાનું પદ હોવાથી તેનો અર્થ એ નથી કે વધારાના મહાધિવક્તા બંધારણીય વૈધાનિક કાર્યો કરી શકે છે.

તેના તારણોના સમર્થનમાં, એમ. કે. પદ્મનાભન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય, [૧૯૭૮] ૧ એલ. એ. બી. પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે. એલ. સી. ૧૩૩૬; પ્રાદેશિક પરિવહન સત્તામંડળ, જોધપુર વિ. સીતારામ, AIR (૧૯૯૩) રાજસ્થાન ૭૬ અને ભદ્રેશ્વર વિ. S. N. ચૌધરી, AIR (૧૯૮૫) ગુવાહાટી ૩૨.

અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી હરદેવ સિંહે અપીલના સમર્થનમાં દલીલ કરી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે અને આમ, કોઈપણ અર્થઘટન માટે ખુદી નથી તે હકીકતને

ધ્યાનમાં રાખીને, સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૧૩ની જોગવાઈઓ તેમજ ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૭ પણ લાગુ કરી શકાતી નથી કારણ કે "સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી" અર્થઘટન સાથે વ્યવહાર કરવામાં તે જ લાગુ પડે છે.

વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલની રજૂઆત એ છે કે કલમ ૩૬૭ ભારતના બંધારણની કલમ ૩૭૨ ને ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ કરવામાં આવે છે જે બદલામાં હાલના કાયદાના અનુકૂલન સાથે સંબંધિત છે, જેને તાત્કાલિક કેસમાં કોઈ સુસંગતતા મળી નથી. વિદ્વાન વકીલે વિનંતી કરી હતી કે જો ભારતના બંધારણની કલમ ૬૫નું આવું અર્થઘટન કરવામાં આવે તો ભારતના બંધારણની કલમ ૫૩,૬૩,૭૪,૭૬,૧૨૪,૧૪૮,૧૬,૨૧૬,૨૩૪ અને ૨૮૦નું પણ એવું જ અર્થઘટન કરવું પડશે જે વાહિયાતતા તરફ દોરી જશે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ હેઠળ નિમણૂક કરાયેલા મહાધિવક્તાને માત્ર તેમને સોંપવામાં આવેલા બંધારણીય કાર્યો જ કરવાની જરૂર નથી, ઉદાહરણ તરીકે, તેમને બંધારણની કલમ ૧૭૭ હેઠળ વિધાનસભાના ગૃહોને સંબોધવાનો અધિકાર છે; પરંતુ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૦૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૨ અને એડવોકેટ્સ એક્ટની કલમ ૨૩ હેઠળ વૈધાનિક કાર્યો પણ છે. વધુમાં, બારના નેતા તરીકે તેમને પૂર્વ-પ્રેક્ષકોનો અધિકાર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આંધ્રપ્રદેશ સરકાર દ્વારા

ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ હેઠળ તેની સત્તાનો કથિત ઉપયોગ કરીને એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની નિમણૂક અધિકારક્ષેત્ર વગરની હોવાથી, તે રદ કરવા પાત્ર છે અને આવી નિમણૂકને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૨ મુજબ તેમના સત્તાના સ્ત્રોતને શોધીને બચાવી શકાતી નથી.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સુધીર ચંદ્રએ દલીલ કરી હતી કે રાજ્યની પ્રવૃત્તિઓના વિકાસ અને પ્રસારને કારણે વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક જરૂરી બની છે, પરિણામે રાજ્ય વતી સંકળાયેલા ભારે કામને એકલા મહાધિવક્તા માટે સંભાળવું શક્ય નથી. વિદ્વાન ડો.

વકીલે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે જો એવું માનવામાં આવે કે રાજ્યને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ની દ્રષ્ટિએ વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરવાની કોઈ સત્તા નથી, તો પણ આવી સત્તા કલમ ૧૬૨ હેઠળ અસ્તિત્વમાં હોવી જોઈએ.

ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૫ આ રીતે વાંચે છે:

"૧૬૫.રાજ્ય માટે મહાધિવક્તા ~ (I) દરેક રાજ્યના રાજ્યપાલ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક કરવા માટે લાયક વ્યક્તિની રાજ્ય માટે મહાધિવક્તા તરીકે નિમણૂક કરશે.

(૨) મહાધિવક્તાની ફરજ રહેશે કે તે રાજ્ય સરકારને આવી કાનૂની બાબતો પર સલાહ આપે અને રાજ્યપાલ દ્વારા સમયાંતરે તેમને સોંપવામાં આવે અથવા સોંપવામાં આવે તેવી કાનૂની સ્વરૂપની અન્ય ફરજો બજાવે અને આ બંધારણ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા અથવા તે હેઠળ તેમને આપવામાં આવેલા કાર્યોનું નિર્વહન કરે.

(૩) મહાધિવક્તા રાજ્યપાલની ખુશી દરમિયાન હોદ્દો સંભાળશે અને રાજ્યપાલ નક્કી કરે તેટલું મહેનતાણું મેળવશે.

ઉપરોક્ત જોગવાઈનું ખાલી વાંચન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આ વતી રાજ્યના રાજ્યપાલની સત્તા ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક કરવા માટે લાયક વ્યક્તિની નિમણૂક કરવાની છે. ભારતના એટર્ની જનરલ, ભારતના નિયંત્રક અને મહાલેખા પરીક્ષક, મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને ઉચ્ચ અદાલતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશો સહિત બંધારણીય હોદ્દાઓના ધારકોની નિમણૂકના હેતુ માટે બંધારણ નિર્માતાઓ દ્વારા સમાન અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. આમ, બંધારણીય યોજના એ છે કે જ્યારે કોઈ બંધારણીય હોદ્દો તે માટે નિર્દિષ્ટ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા ભરવો જરૂરી

હોય, ત્યારે તે એકલા જ તે હોદ્દો સાથે જોડાયેલી ફરજો અને કાર્યો કરશે, પછી ભલે તે બંધારણીય હોય કે વૈધાનિક

બંધારણ એવી કલ્પના કરતું નથી કે આવા કાર્યો એકથી વધુ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવે.તેનું કારણ સ્પષ્ટ છે.જો બંધારણીય કાર્યો તેમજ વૈધાનિક કાર્યો કરવા માટે એકથી વધુ વ્યક્તિની નિમણૂક કરવામાં આવે, તો વિવિધ મહાધિવક્તાઓ અલગ રીતે કાર્ય કરી શકે છે જેના પરિણામે અંધાધૂંધી સર્જાઈ શકે છે.આવી ઘટનામાં રાજ્ય અને અન્ય મુકદ્દમાઓ સંપૂર્ણપણે ખોટમાં હશે કે કયા અભિપ્રાય પર નિર્ણય લેવામાં આવશે.મહાધિવક્તાનું કાર્યાલય એક જાહેર કાર્યાલય છે.તેને માત્ર વિધાનસભાના ગૃહોને સંબોધવાનો જ અધિકાર નથી, પરંતુ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૦૨, સિવિલ પ્રોસિજર સંહિતાની કલમ ૮૨ અને એડવોકેટ્સ એક્ટની કલમ ૨૩ની દ્રષ્ટિએ અન્ય વૈધાનિક કાર્યો પણ કરવા જરૂરી છે. મહાધિવક્તા દ્વારા આવા દરેક કાર્યો ખૂબ જ જાહેર મહત્વ ધરાવે છે.આવા જાહેર કાર્યો બંધારણીય હોદ્દાના ધારક દ્વારા તેના કદને ધ્યાનમાં રાખીને અને રાજ્ય તેને આવી જવાબદારી આપવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કરવા જરૂરી છે.

એક વાદી તરીકે રાજ્ય સરકાર તેનો બચાવ કરવા માટે ગમે તેટલા વકીલોની નિમણૂક કરી શકે છે.આ હેતુ માટે, રાજ્યને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવા કાયદાકીય વ્યાવસાયિકોને આ હોદ્દો આપવા પર પ્રતિબંધ નથી.પરંતુ, અમારા

વિચારમાં, રાજ્ય એકથી વધુ મહાધિવક્તાની નિમણૂક કરી શકતું નથી.

અહીં અગાઉ નોંધાયેલા વિવાદિત ચુકાદા સહિત ઉચ્ચ અદાલતોના નિર્ણયો એ આધાર પર આગળ વધ્યા છે કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૧૩ અને ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૭ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, એકવચનમાં બહુવચનનો સમાવેશ થશે.ઉચ્ચ અદાલતોએ ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવતી વખતે, અમારા મતે, એક ભૂલ કરી હતી કારણ કે તેઓ બંધારણની કલમ ૩૬૭ માં આવતા નિર્ણાયક શબ્દોને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા "જ્યાં સુધી સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય".

તે કાયદાનો સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે બંધારણની જોગવાઈઓનો અર્થ તેમાં વપરાયેલી અભિવ્યક્તિઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવશે.બંધારણના અર્થઘટનનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થશે જ્યારે તેમાં સમાવિષ્ટ અભિવ્યક્તિઓ અસ્પષ્ટ, અનિશ્ચિત અને અસ્પષ્ટ તેમજ એકથી વધુ અર્થ આપવામાં સક્ષમ હોય.બંધારણના શાબ્દિક અર્થઘટનનો આશરો લેવો જોઈએ.જો શાબ્દિક અર્થઘટનના સુવર્ણ નિયમને લાગુ કરવાથી, બંધારણીય યોજનાને અમલમાં મૂકવામાં કોઈ મુશ્કેલી ઊભી થતી નથી, તો કાયદાના અર્થઘટનના સિદ્ધાંતોને લાગુ કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી.

ગુરુદેવદત્ત વી. કે. એસ. એસ. મરિયાદિત અને અન્યો ઓઆરએસ. વી.મહારાષ્ટ્ર

રાજ્ય અને અન્યો અન્ય, [૨૦૦૧] ૪ એસ. સી. સી. ૫૩૪, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:

"વધુમાં અમે સ્પષ્ટ કરવા માંગીએ છીએ કે તે કાયદાના અર્થઘટનનો મુખ્ય સિદ્ધાંત છે કે કાયદાના શબ્દોને તેમના કુદરતી, સામાન્ય અથવા લોકપ્રિય અર્થમાં સમજવા જોઈએ અને તેમના વ્યાકરણના અર્થ અનુસાર અર્થઘટન કરવું જોઈએ, સિવાય કે આવી રચના કેટલીક વાહિયાતતા તરફ દોરી જાય અથવા સિવાય કે સંદર્ભમાં અથવા કાયદાના ઉદ્દેશ્યમાં કંઈક હોય જે તેનાથી વિપરીત સૂચવે.સુવર્ણ નિયમ એ છે કે કાયદાના શબ્દોને પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમનો સામાન્ય અર્થ આપવો આવશ્યક છે.તે નિર્માણનો બીજો નિયમ છે કે જ્યારે કાયદાના શબ્દો સ્પષ્ટ, સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ હોય, ત્યારે અદાલતો પરિણામોને ધ્યાનમાં લીધા વિના તે અર્થને અમલમાં મૂકવા માટે બંધાયેલી હોય છે.એવું કહેવામાં આવે છે કે આ શબ્દો પોતે જ કાયદો આપનારના ઇરાદાને શ્રેષ્ઠ રીતે જાહેર કરે છે.અદાલતોએ એ સિદ્ધાંતનું પાલન કર્યું છે કે વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા દરેક શબ્દને અર્થ આપવા માટે પ્રયાસો કરવા જોઈએ અને કાયદામાં શબ્દોને અયોગ્ય અધિશેષ તરીકે બાજુ પર મૂકવા એ રચનાનો યોગ્ય સિદ્ધાંત નથી, જો તેઓ કાયદાના ચિંતનમાં કલ્પના કરી શકાય તેવા સંજોગોમાં યોગ્ય ઉપયોગ કરી

શકે.

"તેથી અદાલતો તે રચનાને નકારી કાઢશે જે ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષામાં કેટલીક નિષ્ક્રિયતા હોવા છતાં વિધાનસભાના સાદા હેતુને હરાવી દેશે.[જુઓ સેલ્મોન વિ. ડનકોમ્બ, (૧૮૮૬) ૧૧ એસી ૬૨૭ ૬૩૪ પર].કાયદાની નિર્થકતા ઘટાડવી ટાળવી જોઈએ અને એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં વિધાનસભાના ઇરાદાને અમલમાં મૂકી શકાતો નથી, અદાલતો અસરકારક પરિણામ લાવવાના હેતુ માટે સાહસિક રચનાને સ્વીકારશે.જ્યારે ઉદ્દેશપૂર્ણ નિર્માણનું શાસન વેગ પકડી રહ્યું હોય ત્યારે અદાલતોએ એવું માનવા માટે ખૂબ જ અનિચ્છા હોવી જોઈએ કે સંસદ જે હાંસલ કરવા માંગે છે તે સહન કરી શકાય તેવું સ્પષ્ટ હોય ત્યારે તેણે જે ભાષાનો ઉપયોગ કર્યો છે તેનાથી તેણે કંઈ પ્રાપ્ત કર્યું નથી.

જો કે, અમે શ્રી હરદેવ સિંહની રજૂઆત સાથે સંમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે વધારાના મહાધિવક્તાની નિમણૂકો ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૨ હેઠળ રાજ્યની સત્તાના સ્ત્રોતમાં શોધી શકાતી નથી.હવે તે કાયદાના સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતો છે કે કાયદાની જોગવાઈનો ઉલ્લેખ ન કરવો અથવા ખોટો ઉલ્લેખ કરવો એ આદેશને અમાન્ય ઠેરવતો નથી, જો તે જોવા મળે કે તેના માટે કોઈ સત્તા અસ્તિત્વમાં છે.

ભારત સંઘ વિરુદ્ધ ખઝાન સિંહ, એ. આઈ. આર. (૧૯૯૨) એસ. સી. ૧૫૩૫
માં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

"..... અપીલ સત્તામંડળે તેના આદેશમાં ઉલ્લેખ કર્યો નથી કે નિયમ ૨૫ (૧)
ના કયા પેટા-નિયમ હેઠળ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે. ટ્રિબ્યુનલે
નિયમોના નિયમ ૨૫ (૧) (ઈ) ની નોંધ લેતી વખતે અને સ્વીકાર્યું કે અપીલ
ઓથોરિટી ઉપરોક્ત પેટા-નિયમ હેઠળ વધુ તપાસ માટે આ કેસને શિસ્ત
અધિકારીને મોકલી શકે છે, વિદ્વતાપૂર્ણ વકીલની છૂટ પરના આદેશને રદ કરીને
ઘોર ભૂલ કરી કે અપીલ ઓથોરિટીએ નિયમોના નિયમ ૨૫ (૧) (ડી) હેઠળ
આદેશ પસાર કર્યો હતો.

કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ કૃષ્ણાગ્ર શ્રીનિવાસ કુલકર્ણી અને અન્યો અન્ય,
[૧૯૯૪] ૨ એસ. સી. સી. ૫૫૮ માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

" ખોટી જોગવાઈનો ઉલ્લેખ અધિનિયમની કલમ ૭૯-૮ (૩) હેઠળ
તપાસ કરવાના અધિકારીઓના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેતો નથી.

સરકાર દ્વારા કાનૂની વ્યવસાયીની નિમણૂકને લગતી બાબત કાયદાનો વિષય
હોઈ શકે છે. રાજ્ય ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૪ અને ૨૫ની

જોગવાઈઓમાં સુધારો કરીને સરકારી વકીલ અથવા વધારાના સરકારી વકીલની નિમણૂકને નિયંત્રિત કરતો કાયદો બનાવી શકે છે.આ પ્રકારનો કાયદો રાજ્યના અન્ય વકીલોની નિમણૂકના નિયમન માટે પણ બનાવી શકાય છે.આ માટે કોઈ કાયદાની ગેરહાજરીમાં, વિવિધ રાજ્યોએ વહીવટી સૂચનાઓ આપી છે.આમ, રાજ્ય ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬૨ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, અમારા માનવામાં આવતા મતે, તેની પસંદગીના વકીલની નિમણૂક કરવા અને તેને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવી રીતે નિયુક્ત કરવા માટે સક્ષમ છે.એકવાર એવું માનવામાં આવે કે આવી વ્યક્તિઓ કે જેમને વધારાના મહાધિવક્તા તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં તેઓ કોઈપણ બંધારણીય અથવા વૈધાનિક કાર્યો કરવા માટે અધિકૃત નથી, નિર્વિવાદપણે આવી નિમણૂક રાજ્ય દ્વારા તેની વહીવટી શક્તિનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તેની બંધારણીય શક્તિનો ઉપયોગ કરીને નહીં.પરિણામે, આ રીતે નિયુક્ત વધારાના મહાધિવક્તા બંધારણીય યોજનામાં નથી અને બંધારણીય હોદ્દો ધરાવતા નથી.

ઉપરોક્ત કારણોસર અમારો અભિપ્રાય છે કે વિવાદિત સરકારી આદેશોને રદ કરવાની જરૂર નથી.ઉપરોક્ત માટે અમે અપીલ હેઠળના ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું, જોકે વિવિધ કારણોસર.અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.